บทความวิชาการ

การออกแบบการเรียนรู้โดยใช้กรณีศึกษา เพื่อส่งเสริมผลลัพธ์การเรียนรู้ในภาคปฏิบัติ

A Design of Case Based Learning for Promoting Learning Outcomes in Practicum

สุพรรณี กัณหดิลก[1] ตรีชฎา ปุ่นสำเริง[1] ชุติมา มาลัย[2]*

Supannee Kanhadilok[1] Treeechada Punsumreang[1] Chutima Malai[2]*

[1]วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี พระพุทธบาท จังหวัดสระบุรี

[1]Boromrajonnani College of Nursing Phraputtabat, Saraburi, Thailand.

[2]วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี ชัยนาท จังหวัดชัยนาท

[2]Boromrajonnani College of Nursing Chainat, Chainat, Thailand.

**Corresponding author: skanhadilok@gmail.com*

บทคัดย่อ

การเรียนรู้โดยใช้กรณีศึกษา มีความสำคัญในการพัฒนาทักษะการตัดสินทางคลินิก การคิดวิจารณญาณ และการคิดแก้ปัญหาและการทำงานเป็นทีม รูปแบบการสอนที่ประกอบด้วยการเลือกกรณีศึกษา การวิเคราะห์กรณีศึกษา การระดมสมอง การกำหนดวัตถุประสงค์ การระบุการค้นพบ การแลกเปลี่ยนผลลัพธ์การเรียนรู้และการระบุสิ่งที่ต้องปรับปรุง เพื่อการนำไปใช้ในคลินิก ผู้เรียนจึงสามารถนำความรู้มาใช้ในการแก้ปัญหาในสถานการณ์ที่เป็นจริงได้ องค์ประกอบการเรียนรู้ ประกอบด้วย กรณีศึกษาที่เขียนเป็นลายลักษณ์อักษร แบ่งผู้เรียนเป็นกลุ่มย่อยและกระตุ้นให้เป็นผู้เรียนเชิงรุก ผู้สอนเน้นสาระที่สำคัญโดยใช้เทคนิคการอภิปราย การตั้งคำถามเชิงเหตุผล แนะนำวิธีการเรียนรู้และแหล่งการเรียนรู้ สนับสนุนบรรยากาศการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการคิดอย่างอิสระและเปิดกว้าง ดังนั้น การเรียนรู้โดยใช้กรณีศึกษา จึงสามารถส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถแก้ปัญหาได้อย่างมีเหตุผลและสามารถนำไปใช้กับสถานการณ์จริง ด้วยการพัฒนาการคิดขั้นสูง การส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้ ผู้สอนและผู้เรียนมีส่วนร่วมในการอภิปราย ที่มีการเชื่อมโยงทฤษฎีเข้ากับการฝึกภาคปฏิบัติซึ่งมีเป้าหมายที่สำคัญในการเตรียมความพร้อมของผู้เรียนสำหรับการปฏิบัติการจริง

คำสำคัญ: การคิดวิจารณญาณ; การคิดแก้ปัญหา; การตัดสินทางคลินิก; การทำงานเป็นทีม; การเรียนรู้โดยใช้กรณีศึกษา

Abstract

Case Based Learning (CBL) is an important method to improve clinical judgment, critical thinking, problem solving thinking and teamwork skill. CBL consists of: case selection, case analysis, brainstorming, learning objective formulating, new finding disseminating, result sharing, areas of improvement identifying for clinical practice. Learners are able to apply knowledge for problem solving in practices. There are dimensions of CBL including: written case study, small group learners as active learners, teachers focusing on significant content by using discussing techniques, questioning, guiding learning methods, and learning resources and

supporting learning environment encouraging learner's thinking independently and widely. Therefore, CBL is used to encourage and develop problem solving skills that are reasonable and to prepare the learner for real world situations. Learning environment that provides learner's opportunity to think independently and extensively. Therefore, CBL is used to encourage problem solving skills and to apply in real situation by developing higher thinking levels. Teachers and learners participate in discussion about case study that relate to knowledge from theory, and how to apply to practice. The goal is to better prepare the learners for the actual nursing practice.

Keywords: case based learning; clinical judgment; critical thinking; problem solving thinking; team working

บทนำ

การศึกษาด้านการพยาบาลและสาขาวิชาชีพด้านสุขภาพ มุ่งเน้นส่งเสริมการเรียนรู้แบบผู้ใหญ่ ซึ่งผู้เรียนต้องมีส่วนร่วม มีเป้าหมายเพื่อการนำความรู้และประสบการณ์ไปใช้ในสถานการณ์จริงสอดคล้องกับกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา ที่ต้องการส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาศักยภาพครอบคลุมทั้ง 6 ด้าน ได้แก่ ด้านคุณธรรมจริยธรรม ความรู้ ทักษะทางปัญญา ทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ ทักษะการคิดวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสารและการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ และทักษะปฏิบัติ ทักษะการคิดวิเคราะห์ ถือได้ว่าเป็นทักษะที่จำเป็นต่อการเรียนรู้และการพัฒนาความสามารถเชิงวิชาชีพ การจัดการเรียนการสอนจึงควรปรับเปลี่ยนโดยยึดหลักเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ผู้สอนควรใช้นวัตกรรมการเรียนการสอน ให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้จากประสบการณ์จริง เพื่อส่งเสริมให้เกิดแรงจูงใจภายในในการเรียนรู้และได้พัฒนาศักยภาพ นำไปสู่การปฏิบัติการพยาบาลอย่างถูกต้อง และนำไปใช้ประโยชน์ในสถานการณ์จริง

การเรียนการสอนโดยใช้กรณีศึกษา (Case based learning: CBL) เป็นวิธีการเรียนการสอนในสาขาวิชาที่ผู้เรียนสามารถนำความรู้มาใช้ในสถานการณ์ที่เป็นจริง เพื่อการพัฒนาการคิดขั้นสูง ส่วนใหญ่เป็นการเรียนรู้แบบกลุ่ม มีเป้าหมายที่สำคัญเพื่อเตรียมความพร้อมของผู้เรียนสำหรับการปฏิบัติการจริง เป็นการจัดเรียนการสอนที่มีการเชื่อมโยงทฤษฎีเข้ากับการฝึกภาคปฏิบัติ ผู้เรียนมีการเรียนรู้และนำเสนอสถานการณ์จริง[1] บทความฉบับนี้ผู้เขียนนำเสนอแนวคิดการสอนโดยใช้กรณีศึกษา ซึ่งประกอบด้วยความหมาย วัตถุประสงค์ของการเรียนรู้โดยใช้กรณีศึกษา และองค์ประกอบในการเรียนการสอน นอกจากนี้ได้นำเสนอถึงกระบวนการการออกแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้กรณีศึกษา การเรียนรู้โดยใช้กรณีศึกษาในการเรียนการสอนภาคปฏิบัติและผลลัพธ์การเรียนรู้ ตลอดจนจุดเด่นของการเรียนรู้โดยใช้กรณีศึกษาในบริบททางการพยาบาล

แนวคิดการเรียนรู้โดยใช้กรณีศึกษา (Case based learning)

1.ความหมายการเรียนรู้โดยใช้กรณีศึกษา

การเรียนรู้โดยใช้กรณีศึกษา (Case based learning: CBL) มักจะอธิบายร่วมหรือเปรียบเทียบกับการเรียนรู้ โดยใช้ปัญหา (Problem based learning) ในขณะที่การทบทวนวรรณกรรมที่ผ่านมา อาจยังมีความคลุมเครือในการเรียนการสอนสองวิธีดังกล่าว คำจำกัดความที่ใช้นิยามมากที่สุดพบว่าการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาความหมายจะเปิดกว้างสำหรับแนวคิดในการเรียนรู้ที่เกิดจากความสนใจความต้องการของผู้เรียนเพื่อนำมาใช้แก้ปัญหา ขณะที่การเรียนรู้โดยใช้กรณีศึกษาเน้นการสืบค้นทั้งข้อมูลผู้ป่วยและเนื้อหาที่เกี่ยวข้องภายใต้สถานการณ์ซึ่งเป็นแนวคิดที่ผู้สอนมีการเตรียมการผู้สอนจึงมีบทบาทมาก ในการสนับสนุนให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้แนวคิดที่สำคัญ[1,2] จากการศึกษาของ McLean[1] อธิบายความแตกต่างระหว่างการเรียนรู้โดยใช้กรณีศึกษาและการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาดังแสดงในตาราง 1 ดังนี้

ตาราง 1 ความแตกต่างระหว่าง Problem based learning และ Case based learning[1]

รายการเปรียบเทียบ	Problem based learning	Case based learning
เป้าหมาย (Goals)	ออกแบบมาเพื่อให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้การแก้ปัญหา การรวบรวมข้อมูล การใช้เหตุผลทางคลินิก โดยเน้นกระบวนการเรียนรู้ในการแก้ปัญหา	ออกแบบมาเพื่อให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้เกี่ยวกับกรณีศึกษา ที่มีความเฉพาะ มีการวินิจฉัยปัญหา การจัดการ การแก้ปัญหา
การเตรียมตัวก่อนการเรียน	ผู้เรียน ไม่จำเป็นต้องมีความรู้มาก่อน แต่มีการศึกษาค้นคว้า เพื่อหาคำตอบในการแก้ปัญหา ในระหว่างการเรียนรู้	ผู้เรียนมีความรู้อย่างน้อยขั้นพื้นฐาน และมีการเตรียมตัวก่อนการเรียนโดยใช้กรณีศึกษา
บทบาทผู้เรียน	มีส่วนร่วมในการเรียนแบบกระตือรือร้น (active learning) ซึ่งอาจต้องตอบคำถามและให้รายละเอียดในหัวข้อต่างๆ ระหว่างการเรียน	มีส่วนร่วม แบบการเรียนรู้เชิงรุก (active learning) และการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (inquiry based learning) ในการเตรียมตัวก่อนการเรียน และมีการถามคำถามหรือมีประเด็นในการอภิปรายที่เกี่ยวข้องกับกรณีศึกษา
บทบาทผู้สอน	เตรียมข้อมูลที่สำคัญในกรณีศึกษา ไม่แทรกแซงความสนใจของผู้เรียน ถึงแม้ว่า ความสนใจนั้นจะไม่ได้นำมาใช้ในสถานการณ์ ผู้สอนเป็นผู้สังเกตการณ์ ไม่ให้คำแนะนำมากเกินไป	ระบุกรณีศึกษา ให้แนวทางในการอภิปราย ให้คำแนะนำเนื้อหาเพื่อการเรียนรู้ที่เฉพาะเจาะจง เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์การเรียนรู้ ร่วมอภิปรายโดยมุ่งที่กรณีศึกษา พยายามไม่อนุญาตให้อภิปรายประเด็นที่ไม่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ผู้เรียนมุ่งประเด็นที่สำคัญได้ และแน่ใจว่าผู้เรียนรู้คำตอบที่ถูกต้อง
วัตถุประสงค์การเรียนรู้	ขึ้นอยู่กับความสนใจของผู้เรียน	กำหนดตามการค้นพบจากกรณีศึกษา สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของรายวิชา ทั้งนี้เพื่อนำไปสู่การปรับปรุงและการนำไปใช้ในคลินิก
ผลลัพธ์การเรียนรู้	กระบวนการคือผลลัพธ์	ผลลัพธ์ที่ได้ เป็นไปตามวัตถุประสงค์

ดังนั้น ผู้เขียนจึงสรุป ความหมายการเรียนรู้ โดยใช้กรณีศึกษาได้ว่า เป็นกระบวนการเรียนที่ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากกิจกรรมการเรียนการสอนที่ใช้สถานการณ์จริงเกี่ยวกับกรณีทางคลินิก ผู้สอนเป็นผู้ออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ ให้แนวทางอภิปรายและคำแนะนำเพื่อทำให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการเรียนรู้แนวคิดต่างๆ สอดคล้องกับเนื้อหารายวิชา เป็นเนื้อหาที่เฉพาะเจาะจง มีการวินิจฉัยปัญหา การจัดการการแก้ปัญหาภายใต้รายละเอียดของกรณีศึกษา ออกแบบการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิดวิจารณญาณ การคิดวิเคราะห์การแก้ปัญหา และการตัดสินใจทางคลินิก ซึ่งเป็นผลลัพธ์การเรียนรู้ที่สำคัญเพื่อนำมาใช้ในการแก้ปัญหาทางการพยาบาล

กรณีศึกษา หมายถึง สถานการณ์ผู้ป่วยโดยมีรายละเอียดที่ครบถ้วน นำมาเขียนเป็นลายลักษณ์อักษร ประกอบด้วยภูมิหลังของผู้ป่วยและสถานการณ์ทางคลินิกอื่นๆ เช่น อาการและอาการแสดงทางคลินิก แผนการรักษา และผลการตรวจทางห้องปฏิบัติการ โดยมีการรายงานไว้อย่างเป็นรูปแบบที่กำหนด เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้สร้างแผนการดูแล ผู้เรียนจะได้รับการจูงใจให้ใช้ความรู้เพื่อการแก้ปัญหาจากสถานการณ์จริงด้วยเทคนิคการอภิปรายทำให้ผู้เรียนเข้าใจแนวคิดต่างๆ ที่เกิดขึ้นจากการศึกษากรณีศึกษาที่เลือก เป็นการบูรณาการความรู้จากการศึกษาค้นคว้า การเชื่อมโยงทฤษฎีกับการปฏิบัติการพยาบาล และการให้เหตุผล[3,4]

วิธีการสอนโดยใช้กรณีศึกษา มีความสอดคล้องกับทฤษฎีการเรียนรู้สถานการณ์ (Situated learning theory)[5] ที่เน้นการพัฒนาความสามารถในการปฏิบัติการในสถานการณ์การจริง ซึ่งให้ความสำคัญกับปฏิกิริยาของผู้เรียนและการเรียนรู้จากสิ่งแวดล้อม เพื่อสร้างความเข้าใจและพัฒนาทักษะการคิด ดังนั้นวิธีการสอนโดยใช้กรณีศึกษา ที่นำมาจากสถานการณ์จริง ส่งผลให้เกิดการเรียนรู้แบบเชิงรุก (active learning) ในการวิเคราะห์ข้อมูล ศึกษาค้นคว้า อภิปรายแลกเปลี่ยนความเห็น จากการประยุกต์หลักการ แนวคิด ทฤษฎีนำมาตัดสินใจ เพื่อการแก้ปัญหา โดยผู้เรียนต้องศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากสถานการณ์ในคลินิกนั้นๆ เพื่อการตอบคำถาม นำข้อมูลที่รวบรวมได้มาวิเคราะห์ เพื่อระบุปัญหาและตัดสินใจหาคำตอบในการแก้ปัญหาอย่างมีเหตุผล และสรุปเป็นแนวทางหรือวิธีแก้ปัญหาทางการพยาบาลที่เห็นว่าดีที่สุด เหมาะสมที่สุด การสอนโดยใช้กรณีศึกษา จึงเป็นการสอนที่ต้องการ

ปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนและผู้สอน[6]

2. วัตถุประสงค์การเรียนรู้โดยใช้กรณีศึกษา

การเรียนรู้โดยใช้กรณีศึกษา มีวัตถุประสงค์ ได้แก่ 1) เพื่อฝึกให้ผู้เรียนได้วิเคราะห์ และแยกแยะประเด็นปัญหาเมื่อเผชิญกับปัญหาหรือสถานการณ์ที่หลากหลายรูปแบบ ซึ่งเป็นการมุ่งเสริมสร้างทักษะการคิดเพื่อนำไปใช้แก้ปัญหาในสถานการณ์จริง 2) เพื่อฝึกให้ผู้เรียนเกิดการพิจารณากรณีศึกษาอย่างละเอียดรอบคอบ ด้วยความเป็นเหตุเป็นผลเพื่อให้เกิดข้อสรุปเป็นการสร้างทักษะการตัดสินใจอย่างมีหลักการและมีเหตุผลสนับสนุน 3) เพื่อเสริมสร้างทักษะในการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม และเปิดโอกาสให้มีการร่วมอภิปรายปัญหาและระดมสมองเพื่อการแก้ไขปัญหาในกลุ่ม ทำให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกัน ซึ่งเป็นกิจกรรมการเรียนการสอนที่มีความเหมาะสมในการเรียนรู้สำหรับผู้เรียนในสาขาพยาบาลศาสตร์และสาขาวิชาวิทยาศาสตร์สุขภาพที่ต้องคำนึงถึงประสิทธิภาพการให้บริการและความปลอดภัยเป็นหลัก[7]

3. องค์ประกอบการเรียนการสอนด้วยกรณีศึกษา[8] ประกอบด้วย

3.1 กรณีศึกษา เป็นเครื่องมือการเรียนรู้ที่สำคัญ การเลือกกรณีศึกษาต้องเน้นแนวคิดสำคัญที่สุดที่ผู้เรียนต้องเรียนรู้ ทำให้ผู้เรียนได้คิดวิเคราะห์ มีจุดเน้นเกี่ยวกับเหตุการณ์ สถานการณ์ หรือแสดงข้อมูลที่ระบุปัญหาหรือความต้องการอยู่บนพื้นฐานความจริง

3.2 ผู้เรียน เป็นผู้ที่มีความรู้ในเรื่องที่ศึกษามาก่อนอย่างน้อยในขั้นพื้นฐาน และมีการเตรียมตัวโดยการศึกษาข้อมูล สถานการณ์ปัญหามาก่อน หรือมีประสบการณ์ในการดูแลกรณีศึกษา ผู้เรียนควรแบ่งเป็นกลุ่มย่อย และได้รับการกระตุ้นให้เป็นผู้เรียนแบบ active learner เพื่อการคิดวิเคราะห์และการอภิปราย และผู้เรียนทุกคนควรมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้

3.3 ผู้สอน เป็นผู้ที่เตรียมกรณีศึกษา หรือเลือกกรณีศึกษา ที่สอดคล้องกับการเรียนรู้ ให้แนวทางผู้เรียนเกี่ยวกับเนื้อหาที่สำคัญ ร่วมกำหนดคำถาม เพื่อการอภิปรายร่วมอภิปราย เพื่อนำไปสู่การแก้ปัญหา สร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการเรียนรู้

3.4 บรรยากาศหรือสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ ที่เอื้อต่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ส่งเสริมให้ทุกคนมีอิสระในการคิดเปิดกว้าง และปลอดภัยเพื่ออำนวยความสะดวกให้ผู้เรียนในการมีส่วนร่วม

ดังนั้น การจัดการเรียนการสอน โดยใช้กรณีศึกษาเป็นฐาน จึงเป็นประสบการณ์การเรียนรู้ที่อาศัยความรู้ การสืบเสาะและ/หรือการปฏิบัติโดยใช้สถานการณ์ทางการพยาบาลหรือสถานการณ์ทางคลินิก ที่มีการกำหนดวัตถุประสงค์การศึกษาที่ชัดเจน ผ่านการนำเสนอและอภิปรายเกี่ยวกับกรณีศึกษา ผู้สอนมีบทบาทสำคัญในการอภิปราย เพื่อส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ การตัดสินใจและนำไปสู่การแก้ปัญหาอย่างมีเหตุผลการเรียนรู้ในระดับที่ลึกขึ้น โดยการกระตุ้นทักษะการคิดวิจารณญาณของผู้เรียน

กระบวนการการออกแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้กรณีศึกษา

ผู้เขียนนำเสนอกระบวนการการออกแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้กรณีศึกษา (Case based learning process) ซึ่งปรับปรุงมาจาก “Seven Jump process” ของ Williams[9] เริ่มต้นจากการเลือกกรณีศึกษา ที่ทำให้ผู้เรียนได้คิดวิเคราะห์แสดงข้อมูลที่เป็นปัญหาหรือความต้องการอยู่บนพื้นฐานความจริงให้กลุ่มผู้เรียนร่วมกันวิเคราะห์กรณีศึกษา ผู้สอนกระตุ้นให้กลุ่มเกิดการระดมสมอง กำหนดวัตถุประสงค์การเรียนรู้ร่วมกัน ระบุการค้นพบ หรือผลการศึกษา แลกเปลี่ยนผลลัพธ์การเรียนรู้ และระบุสิ่งที่ต้องปรับปรุงเพื่อนำไปใช้ในคลินิก สรุปเป็นแผนภาพดังนี้

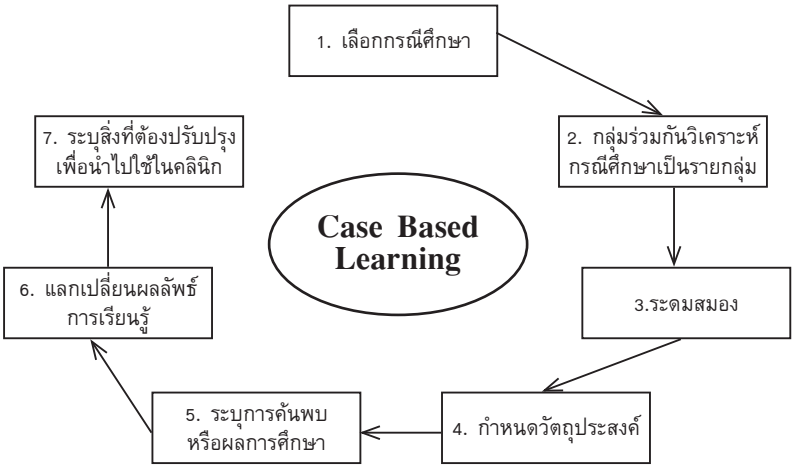

ภาพ 1 Case based learning process

การเรียนรู้โดยใช้กรณีศึกษาในการเรียนการสอนภาคปฏิบัติ

การพัฒนาผู้เรียนเพื่อให้เกิดทักษะการคิดและทักษะปฏิบัติการพยาบาล มีความสำคัญในการเรียนการสอนในภาคปฏิบัติ ดังนั้น บทความนี้ผู้เขียนจึงนำเสนอกระบวนการสอนโดยใช้กรณีศึกษาที่สอดคล้องกับวิชาปฏิบัติการพยาบาลมารดาทารกและการผดุงครรภ์ 1 ในมารดาระยะหลังคลอด 24 ชั่วโมงแรก

ตาราง 2 แสดงกระบวนการสอนโดยใช้กรณีศึกษา โดยประยุกต์แนวคิด “Seven Jump process” ของ Williams[9] ในการสอนภาคปฏิบัติ

ขั้นตอนการสอน	บทบาทผู้สอน	บทบาทผู้เรียน
1. เลือกสถานการณ์	1. มอบหมายผู้เรียนเลือกกรณีศึกษาที่สนใจ 2. ให้ผู้เรียนรายงานข้อมูลที่สำคัญ ข้อมูลระบุปัญหาหรือข้อมูลที่แสดงการเปลี่ยนแปลงของผู้ป่วย 3. ตัดสินใจร่วมกับผู้เรียนในการเลือกกรณีศึกษา	1. รวบรวมข้อมูลเบื้องต้นของกรณีศึกษาที่ผู้เรียนสนใจ 2. รายงานสถานการณ์ของผู้ป่วย เช่น การวินิจฉัย อาการสำคัญ อาการและอาการแสดงของมารดาในระยะ 24 ชั่วโมงแรกหลังคลอด 3. ระบุเหตุผลในการเลือกกรณีศึกษา และประเด็นการเรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงสรีรวิทยาระยะหลังคลอด ภาวะเสี่ยงของมารดาระยะแรกหลังคลอด และภาวะไม่สุขสบาย
2. ร่วมกันวิเคราะห์กรณีศึกษารายกลุ่ม	1. ให้ผู้เรียนรวบรวมข้อมูลใหม่ที่ครอบคลุมการเปลี่ยนแปลง 2. แนะนำการเก็บรวบรวมข้อมูลที่สำคัญและการใช้เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครบถ้วน ถูกต้องและน่าเชื่อถือ 3 .แนะนำแนวคิดหลักที่ต้องใช้ในการศึกษา เช่น ระบบที่มีการเปลี่ยนแปลงทางสรีรวิทยา อาการและอาการแสดง แนวทางการรักษา เพื่อให้ผู้เรียนนำมาใช้ในการคิดวิเคราะห์ เปรียบเทียบ	1. ได้รับมอบหมายการเก็บรวบรวมข้อมูลกันภายในกลุ่ม 3-4 คน 2. แต่ละคนวิเคราะห์ข้อมูลโดยเริ่มจากวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล บอกอาการและอาการแสดงและระบุปัญหาหรือความต้องการที่ค้นพบภายในกลุ่ม

ตาราง 2 (ต่อ)

ขั้นตอนการสอน	บทบาทผู้สอน	บทบาทผู้เรียน
3. ระดมสมอง	1. มอบหมายผู้เรียนประชุมกลุ่มย่อย 3-4 คน ระดมสมองเพื่ออธิบายการเปลี่ยนแปลงจากระยะตั้งครรภ์ เป็นภาวะหลังคลอด และการเปลี่ยนแปลงกลับไปสู่ภาวะเจริญพันธุ์ ปัญหาและความต้องการในระยะหลังคลอด และความต้องการของทารกแรกเกิด	1. ตั้งคำถามภายในกลุ่มเพื่อการระดมสมองในการตอบคำถามเพื่อการอธิบาย การเปลี่ยนแปลงระยะหลังคลอดของมารดาและทารก 2. เขียนแผนภาพแสดงคำตอบที่ได้จากการระดมสมอง 3. สรุปเป็นเนื้อหาสาระ แนวคิด ที่ต้องเรียนรู้ ในการเปลี่ยนแปลงทางสรีรวิทยา และการอธิบายเหตุผล
4. กำหนดวัตถุประสงค์	1. ช่วยผู้เรียนตรวจสอบและให้ความเห็นการกำหนดวัตถุประสงค์ให้ครอบคลุมแนวคิดสำคัญ และการใช้เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล และการพยาบาลที่มีความเฉพาะกับกรณีศึกษา 2. ตั้งคำถามที่ท้าทายผู้เรียน เพื่อให้เป็นแนวทางในการค้นคว้าเพื่อหาวิธีการในการแก้ปัญหา เช่น ทราบได้อย่างไรว่าการรวบรวมข้อมูล เพียงพอและถูกต้อง การพยาบาลที่นำมาใช้ สามารถแก้ปัญหาได้อย่างไร	1. ร่วมกันกำหนดวัตถุประสงค์การเรียนที่มีการเชื่อมโยงมาจากกรณีศึกษา แนวคิดสำคัญที่ใช้ในการอธิบายเหตุผลวิธีแก้ปัญหา ตอบสนองความต้องการของมารดาและทารก ซึ่งใช้กระบวนการพยาบาลเป็นแนวทางทั้งการเก็บรวบรวบข้อมูล ระบุปัญหา การวินิจฉัยการพยาบาล การวางแผนการพยาบาล การพยาบาลและการประเมินผล
5. ระบุการค้นพบหรือผลการศึกษา	1. ศึกษาทำความเข้าใจกรณีศึกษา 2. ระบุปัญหาที่สำคัญและปัญหาเฉพาะสำหรับกรณีศึกษา 3. เตรียมคำถามเพื่อการอภิปราย	1. ศึกษา ทำความเข้าใจกรณีศึกษา โดยใช้ข้อมูลที่ได้จากบันทึกเวชระเบียนระยะตั้งครรภ์ ระยะคลอด ซักประวัติ ตรวจร่างกาย การตรวจห้องปฏิบัติการและตรวจพิเศษ 2. นำข้อมูลมาระบุปัญหา 3. ศึกษาการเปลี่ยนแปลงทางสรีรวิทยาระยะหลังคลอดเพื่ออธิบายการเปลี่ยนแปลงและความสอดคล้องกับการรักษาและการพยาบาล 4. วิเคราะห์สาเหตุของปัญหาต่างๆ ที่มาจากกรณีศึกษา พิจารณาสาเหตุ และความสัมพันธ์ของปัญหาต่างๆ และจัดลำดับความสำคัญของปัญหา 5. วางแผนการพยาบาลเพื่อทำให้การแก้ไขปัญหาอย่างหลากหลาย พิจารณาทางเลือกอย่างรอบคอบ 6. เลือกวิธีการแก้ปัญหาและแสดงเหตุผลทางวิทยาศาสตร์ 7. สรุปเตรียมการนำเสนอและอภิปรายกรณีศึกษา 8. เตรียมคำถามเพื่อใช้ในการอภิปราย
6. แลกเปลี่ยนผลลัพธ์การเรียนรู้	1. ถามคำถามเพื่อการอภิปรายเพิ่มเติม 2. สรุปประเด็นสำคัญ 3. กระตุ้นให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการเรียน 4. แลกเปลี่ยนมุมมองของตนเองในการแก้ปัญหาหรือทางเลือกอื่นที่ผู้เรียนยังขาดประสบการณ์ 5. เสริมแรงเมื่อผู้เรียนที่เป็นผู้นำอภิปรายและผู้ร่วมทำได้ดีในการวิเคราะห์แยะแยกประเด็นปัญหา พิจารณากรณีศึกษาอย่างรอบคอบ และการให้เหตุผลที่สนับสนุนการแก้ไขปัญหา 6. ช่วยสรุปประเด็นที่มีการอภิปรายที่สำคัญ มั่นใจว่าทุกคนเข้าใจ 7. ส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้ ที่ปลอดภัยให้ทุกคนอยากมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น ความสนใจ	1. นำเสนอกรณีศึกษาโดยนำเสนอข้อมูลและวัตถุประสงค์การเรียนรู้ 2. นำอภิปรายโดยการใช้คำถาม 3. แสดงคำตอบที่ผู้นำอภิปรายเตรียมและสรุปคำตอบที่เกิดขึ้นหลังจากได้ความเห็นจาก ผู้สอนและผู้เรียนอื่น

ตาราง 2 (ต่อ)

ขั้นตอนการสอน	บทบาทผู้สอน	บทบาทผู้เรียน
7. ระบุสิ่งที่ต้องปรับปรุงเพื่อนำไปใช้ในคลินิก	1. ให้ข้อมูลย้อนกลับถึงสิ่งที่ผู้เรียนทำได้ดี ในการใช้กระบวนการพยาบาลแต่ละทักษะ และการประเมินสภาพ การวินิจฉัยปัญหา และการแก้ปัญหา 2. บอกวิธีการพัฒนาการปฏิบัติการพยาบาลที่เป็นรูปธรรม เช่น การใช้หลักฐานเชิงประจักษ์ 3. สรุปสิ่งที่ผู้เรียนทำได้ดี และสิ่งที่ผู้เรียนควรพัฒนา	1. บอกจุดแข็งและจุดอ่อนของตนเองในการประเมินสภาพ การระบุปัญหา และการพยาบาล 2. บอกวิธีการพัฒนาให้ดียิ่งขึ้น เพื่อใช้ในการสถานการณ์ในอนาคต

ผลลัพธ์การเรียนรู้ (Learning outcomes)

ผลลัพธ์การเรียนรู้ เป็นผลที่คาดหวัง การบรรลุเป้าหมายของวัตถุประสงค์ การจัดการเรียนรู้ ผลการเรียนรู้ของผู้เรียน (Student Learning Outcomes) จะเป็นตัวที่บอกถึงสิ่งที่ผู้เรียนจะต้องรู้ เข้าใจ และสามารถนำไปปฏิบัติได้ภายหลังจากที่ได้สำเร็จกระบวนการในการเรียนรู้ ในการฝึกภาคปฏิบัติทางการพยาบาล นอกจากทักษะปฏิบัติที่เป็นผลลัพธ์การเรียนรู้แล้ว ยังมีผลลัพธ์การเรียนรู้ที่นำไปสู่แก้ปัญหาทางการพยาบาลและการพัฒนาทักษะการคิดของผู้เรียน ดังนี้

1. การตัดสินทางคลินิก (Clinical judgment) ซึ่งเป็นกระบวนการทางความคิด มีการตีความหรือการสรุปความต้องการ ปัญหาสุขภาพของผู้รับบริการและหรือตัดสินใจที่จะลงมือปฏิบัติการพยาบาล โดยการปฏิบัติการพยาบาลหรือประยุกต์ใช้การพยาบาลที่เป็นมาตรฐาน หรือสร้างการปฏิบัติการพยาบาลขึ้นใหม่ตามการตอบสนองของผู้รับบริการ โดยการตัดสินทางคลินิกมุ่งเน้นผลลัพธ์ของการคิดอย่างมีวิจารณญาณหรือการให้เหตุผลทางคลินิกที่เป็นข้อสรุปการตัดสินใจ หรือคิดความเห็นของพยาบาล[10] จากการศึกษาของ Abdou and Dogham[11] ซึ่งออกแบบการเรียนรู้ โดยใช้กรณีศึกษาผู้ป่วยในภาวะวิกฤติ สำหรับนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 4 พบว่า กลุ่มที่ได้รับการเรียนรู้แบบกรณีศึกษาเป็นฐาน มีคะแนนทักษะการตัดสินทางคลินิกสูงกว่ากลุ่มควบคุมและสูงขึ้นหลังการสอนด้วยกรณีศึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งปัจจัยที่ทำให้ทักษะการตัดสินทางคลินิกของผู้เรียนมากขึ้น ได้แก่ ผู้เรียนแต่ละคนได้ฝึกการแก้ปัญหาและตัดสินใจซึ่งเป็นสถานการณ์จริงในคลินิก ผู้เรียนมีความกระตือรือร้นต่อการเรียนรู้ การเรียนแบบกลุ่มย่อยด้วยบรรยากาศที่ปลอดภัย และการสอนด้วยกรณีศึกษาทำให้ผู้เรียนมีการเตรียมตัวอย่างเพียงพอ ทำให้ผู้เรียนเกิดความมั่นใจ ในการใช้เหตุผลทางคลินิก ขยายความรู้และประสบการณ์ทางคลินิก เพิ่มทักษะการติดสินทางคลินิกในสถานการณ์ที่มีความซับซ้อน ในการแก้ปัญหาทางการพยาบาล[12]

2. การคิดอย่างมีวิจารณญาณ (Critical thinking) หมายถึง ความสามารถในการคิดพิจารณาอย่างรอบคอบในสถานการณ์ต่างๆ ประกอบด้วย การตีความ การวิเคราะห์ สรุปประเด็นปัญหาการจำแนกการอ้างเหตุผล การสรุปอ้างอิงเป็นไปได้ของข้อสรุปที่คาดคะเนขึ้น และการควบคุมตนเองด้านการคิดมีการกำกับติดตามและสะท้อนความคิด[13] จากการศึกษาประสิทธิภาพของการเรียนรู้แบบกรณีศึกษาของนักศึกษาพยาบาลระดับปริญญาตรี ในการฝึกภาคปฏิบัติวิชาการพยาบาลพื้นฐาน พบว่า ผู้เรียนมีคะแนนการคิดวิจารณญาณสูงขึ้นและสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ[14] นอกจากนี้ ยังพบว่า การสอนด้วยกรณีศึกษาทำให้ผู้เรียนเข้าใจเนื้อหาลึกซึ้ง สามารถอธิบายสรีรวิทยา แนวคิดต่างๆ และความเชื่อมโยงเพื่อการนำไปใช้ได้ ด้วยคำพูดของตนเอง และทำให้ผู้เรียนสามารถผสมผสานความรู้อื่นๆ ที่เกี่ยวข้องและนำมาอธิบายได้อย่างมีเหตุผล แยกประเด็นหลักและประเด็นที่สนับสนุนความน่าเชื่อถือของข้อมูลได้[15]

3. การคิดแก้ปัญหา (Problem solving thinking) เป็นการคิดหาทางแก้ไขปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้น เพื่อให้บรรลุเป้าหมาย การคิดแก้ปัญหาจึงเป็นการคิดที่มีจุดมุ่งหมายเฉพาะ เป็นการคิดขั้นสูงที่มีกระบวนการคิดหลายขั้นตอน เช่น การตั้งสมมุติฐาน การกำหนดวัตถุประสงค์[16] เป็นต้น จากการทบทวนกรรณกรรมพบว่า การใช้กรณีศึกษาเป็นฐานในการเรียนการสอน สามารถส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาในคลินิก ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Yoo and Park[17] ประเทศเกาหลี ที่ได้นำเสนอว่าผู้เรียนพยาบาลในระดับบัณฑิตศึกษากลุ่มที่มีการเรียนรู้โดยใช้กรณีศึกษา แสดงคะแนนความสามารถในการแก้ปัญหาสูงกว่าผู้เรียนในกลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งผลลัพธ์การสอนโดยใช้กรณีศึกษามีประสิทธิภาพในการพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาทางคลินิก

4. การทำงานเป็นทีม (Teamwork) เป็นการรวมตัวกันของบุคคล ด้วยวัตถุประสงค์เดียวกัน มุ่งทำงาน

เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพ ทีมการทำงาน ประกอบด้วย หัวหน้าทีม สมาชิก ระบบการทำงาน และบรรยากาศการทำงาน การทำงานเป็นทีมช่วยเพิ่มผลผลิตและประสิทธิภาพของการทำงาน เป็นทักษะที่มีความสำคัญต่อความสำเร็จในการทำงาน จากการทบทวนวรรณกรรมการจัดการเรียนรู้ด้วยกรณีศึกษา การแบ่งกลุ่มย่อย ทำให้ผู้เรียนทำงานแบบประสานความร่วมมือ ช่วยเหลือกัน แลกเปลี่ยนความรู้และความคิดโดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีศึกษาที่มีความซับซ้อน มีการกำหนดหน้าที่ กำหนดเป้าหมาย และสร้างระบบการทำงานผลการศึกษา ผู้เรียนมีการพัฒนาทักษะการทำงานเป็นทีม การประสานความร่วมมือ ตลอดจนทักษะการสื่อสาร[18]

จุดเด่นของการเรียนรู้โดยใช้กรณีศึกษา

1. กรณีศึกษา ที่เป็นสถานการณ์จริง สามารถใช้กรณีศึกษาได้มากกว่า 1 กรณีศึกษาในการเรียนรู้แนวคิดเดียวกัน ทำให้ผู้เรียนเกิดประสบการณ์ที่หลากหลาย

2. ฝึกการคิดขั้นสูง ได้แก่ การคิดวิจารณญาณ การคิดแก้ปัญหา การตัดสินทางคลินิก การคิดวิเคราะห์

3. การเพิ่มความมั่นใจของผู้เรียน ในการนำผลจากการเรียนรู้ไปใช้ในสถานการณ์จริงได้

4. เพิ่มมุมมองในการให้เหตุผลทางคลินิกของผู้เรียนที่เกิดจากการอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกับผู้สอน

5. สนับสนุนการทำงานเป็นทีม ทำให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างผู้เรียน

6. ผู้สอนและผู้เรียน ใช้การอภิปรายตั้งคำถามที่เป็นการสื่อสารแบบสองทาง ทำให้เกิดความเข้าใจในสถานการณ์ที่ซับซ้อน เข้าใจยาก

7. ผู้สอนมีบทบาทสำคัญ ที่จะให้แนวทางการศึกษาทั้งความลึกซึ้งของเนื้อหา ความครอบคลุมของในการเก็บรวบรวมข้อมูล ตลอดจนความสร้างสรรค์ ในการแก้ปัญหาเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่บรรลุตามวัตถุประสงค์

8. ผู้สอนสามารถประเมินผู้เรียนได้หลายทักษะ เช่น ความรู้ที่ได้จากการตอบคำถาม ทักษะการคิดวิเคราะห์ด้วยระบุปัญหาและข้อมูลสนับสนุนปัญหา ทักษะการทำงานเป็นทีม ทักษะการสื่อสาร และทักษะสะท้อนคิดเพื่อการพัฒนา

บทสรุป

การเรียนการสอนโดยใช้กรณีศึกษา เป็นการสอนที่มีความเชื่อตามแนวทฤษฎีการเรียนรู้สถานการณ์เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่ใช้กรณีศึกษา ซึ่งเป็นสถานการณ์จริงทางคลินิกนำมาจัดทำเป็นบันทึกรายงานที่มีรายละเอียดเฉพาะเจาะจงเป็นรายกรณี นำไปสู่การเรียนรู้ประเด็นสำคัญตามการออกแบบการเรียนรู้ ใช้ความรู้และประสบการณ์เดิมของผู้เรียนและศึกษาค้นคว้าความรู้เพิ่มเติม เพื่อนำมาใช้ในการแก้ปัญหาในกรณีศึกษาที่มีความเฉพาะ ใช้กระบวนการอภิปรายและการมีส่วนร่วมระหว่างผู้สอนและผู้เรียนในกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของการเรียนรู้ โดยขั้นตอนของการเรียนรู้ประกอบด้วย การเลือกกรณีศึกษา การระบุปัญหา การระดมสมอง การกำหนดวัตถุประสงค์ การระบุผลการศึกษา การแลกเปลี่ยนการค้นพบ/ผลการศึกษา และการระบุสิ่งที่ต้องปรับปรุง เพื่อนำไปใช้ในคลินิก ผู้สอนใช้เทคนิคการอภิปราย การตั้งคำถาม เสนอแนะวิธีการเรียนรู้และแหล่งการเรียนรู้ การสรุปประเด็น ผลลัพธ์ของการเรียนรู้ สามารถพัฒนาการคิดขั้นสูงของผู้เรียน ได้แก่ การตัดสินทางคลินิก การคิดวิจารณญาณ การคิดวิเคราะห์ ซึ่งเป็นแนวทางที่สำคัญที่ทำให้ผู้เรียนสามารถเข้าใจแนวคิดหลักได้อย่างลึกซึ้ง นำไปใช้ในกระบวนการแก้ปัญหาได้อย่างมีเหตุผลและนำไปประยุกต์ใช้กับสถานการณ์จริงในอนาคตได้ด้วยความมั่นใจ เป็นการเตรียมความพร้อมให้ผู้เรียนมีทักษะการปฏิบัติและทักษะทางความคิดสำหรับการเป็นพยาบาลวิชาชีพต่อไป

เอกสารอ้างอิง

1. McLean SF. Case-based learning and its application in medical and health-care fields: A review of worldwide literature. J Med Educ Curric Dev. 2016; 3: 39-49.
2. Nadershahi NA, Bender D, Beck L, Lyon C, Blaseio A. An overview of case-based and problem-based leaning methodologies for dental education. J Dent Educ. 2013; 77: 1300-1305.
3. Kim K, Choiz J. The relationship between problem solving ability, professional self-concept, and critical thinking disposition of nursing students. J BioSci Biotechnol. 2014; 6: 131-9.
4. Gunuen N, Durmaz A. A comparison of problem-based and traditional education on nursing students' locus of control and problem solving skills. Int. J Nurs Knowl. 2014; 25: 110-115.

5. Korthagen FA. Situated learning theory and the pedagogy of teacher education: Towards an integrative view of teacher behavior and teacher learning. Teaching and Teacher Education. 2010; 26: 98-106.
6. Thistlewaite JE, Davies D, Ekeocha S. The effectiveness of case based learning in health professional education. A BEME systematic review. Med Teach. 2012; 34: E421-44.
7. Lee V. What is inquiry-guided learning? New directions for learning. 2012; 129: 5-14.
8. Rowles CJ, Brigham CG. Strategies to promote critical thinking and active learning. In D. M. Billings & J. A. Halstead (Eds.), Teaching in nursing: A guide for faculty 2005; St. Louis. MO: Elsevier.
9. Williams B. Case-based learning a review of the literature: Is there scope for this educational paradigm in pre-hospital education? Emerg Med. 2005; 22: 577-81.
10. Tanner CA. Thinking like a nurse: A research-based model of clinical judgment in nursing. J Nurs Educ. 2006; 45: 204-11.
11. Abdou FA, Dogham RS. Effect of case based learning on internship critical care nursing students' clinical judgment. Nurs Health Sci. 2016; 5: 15- 20.
12. Brown S, Greer M, Matthias A, Swanson M. The use of innovative pedagogies in nursing education: an international perspective. Nurs Educ Perspect. 2014; 30: 153-8
13. Facione PA. Critical thinking: What it is and why it counts. Millbrae, CA: California Academic Press. 2015.
14. Mengying Q, Qifeng Y, Mengyan M, Hui H, Yan Y. Application of case-based learning in instructing clinical skills on nursing undergraduates. Biomed J. 2018; 29: 300-4.
15. Popil, I. Promotion of critical thinking by using case studies as teaching method. Nurse Educ Today. 2010; 31: 204-7.
16. Barrows HS. Problem-based instruction (PBI) [internet]. 2019 [cited 2019 June 20]. Available from: http://web.cortland.edu/ frieda/id/ID theories/46.htm
17. Yoo M, Park J. Effect of case-based learning on the development of graduate nurses' problem-solving ability. Nurse Educ Today. 2014; 34: 47-51.
18. Tayem YI. The impact of small group case-based learning on traditional pharmacology teaching. Sultan Qaboos Univ Med J. 2013; 13: 115-20.